

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Dec. 1994 / Jan. 1995 - 17e Jaargang, nr. 64

BESTUUR:

Ere-Voorzitter				
F.Th. Dijkmeester	Magnoliaalaan 7	7313 EV Apeldoorn	055	- 55 32 67
Voorzitter				
R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070	- 368 35 66
Secretaris				
Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070	- 324 04 47
Penningmeester				
Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010	- 452 79 29

LEDEN:

G. Meelissen, Sociale Commissie	Oostendorperstraatweg 69	8097 PL Oosterwolde	05252	- 13 61
R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	01646	- 1 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070	- 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010	- 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070	- 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	01747	- 8 21 83

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredenhofweg 56	3062 ES Rotterdam	010	- 452 79 29
-----------------	-----------------	-------------------	-----	-------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in april 1995.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 maart 1995.

Nu 1994 ten einde loopt kunnen wij constateren dat ook dit jaar vele evenementen een groot succes waren. Onze reünie verliep, mede dankzij de gastvrijheid van de Mariniers in de Van Ghentkazerne, voortreffelijk. De aanwezigen hadden alle gelegenheid onder het genot van een drankje met elkaar te converseren en de maaltijd was uitstekend.

Mijn mededeling dat onze Beschermheer onze mening deelt dat wij met de Duitsers van nu in het Europa van de toekomst goed moeten samenwerken, maar dat 4 en 5 mei nationale momenten zijn, waar wij hen niet voor willen uitnodigen, vond veel bijval.

"Wageningen" was weer een hoogtepunt van de 5 mei-viering. Het is altijd een feest voor Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard te mogen defileren. In 1995 wordt het feest nog groter door de aanwezigheid van honderden veteranen uit Engeland en Canada.

Ook de herdenking van de geboortedag van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina in Delft en die van Haar sterfdag in Den Haag, waren voor de aanwezigen stille, waardige momenten.

De maandelijks borrel in Den Haag en de periodieke bijeenkomst in Gilze Rijen geven aan vele leden van ons Genootschap de gelegenheid met oude makkers een drankje te drinken en vriendschapsbanden aan te halen. Moge ook in het komende jaar ons Genootschap de mogelijkheden vinden tot goed onderling contact.

In 1995 zullen, naast de lokale herdenkingen en vieringen van 50-jaar vrijheid, op 4 mei de Nationale herdenking van de gevallen en op 5 mei de Nationale viering van de bevrijding, een periode afsluiten van 50 jaar vrijheid. Op welke wijze daarna herdenking en viering worden georganiseerd is nog niet bekend. Wel zeker is dat dit voor onze persoonlijke gedachten weinig zal veranderen. Wij zullen altijd onze gevallen makkers in eerbied gedenken en wij zullen altijd met vreugde denken aan het feit dat wij daadwerkelijk aan de bevrijding van ons land hebben bijgedragen.

Met die gedachte wens ik u en allen die u dierbaar zijn een gezond, gelukkig, gezegend en voorspoedig 1995.

Rudi Hemmes

November 1994

14 December 1994 (voor onze lezers in het buitenland)

Bij het ter perse gaan van deze Schakel kan ik u berichten dat onze Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard nog steeds verzorgd wordt in het Academisch Ziekenhuis te Utrecht. Eind november heeft hij daar een darmoperatie ondergaan die succesvol is verlopen. Daarna heeft echter een longontsteking een zorgwekkende situatie doen ontstaan. Met anti-biotica wordt deze ontsteking bestreden. Volgens de dagelijkse mededelingen van de behandelende geneesheren is de situatie momenteel stabiel maar blijft zorgwekkend.

Een telegram met de volgende tekst werd verzonden:

"Engelandvaarders wensen Uwe Koninklijke Hoogheid geduld en goede moed."

Hemmes

Woensdag 5 oktober 1994 waren wij, na een onderbreking van vele jaren, weer te gast in de Van Ghent kazerne te Rotterdam. Het was een plezierig weerzien van de Reüniegangers met dit etablissement waar wij ook in 1982 zeer uitbundig werden ontvangen.

Het aantal deelnemers was dit jaar kleiner dan andere jaren. Bijna 150 Engelandvaarders en hun begeleiders, alsmede een klein aantal weduwen van overleden vrienden, bevolkten de grote evenementenhal. Het eigen vervoer en met het zeer gewaardeerde marinevervoer vanaf het Centraal station werden de reüniegangers aangevoerd en het was als vanouds dringen bij de registratietafel waar onze secretaris Mevr. Mees Borel Rinkes met hulp van Mevr. Bakker, de stroom in goede banen leidde. Het weerzien, met koffie en cake in de hand, van de vele vrienden en bekenden was zeer levendig.

Namens de Commandant van de Kazerne sprak de Kolonel der Mariniers H.A.M.B. Ramakers het welkomstwoord waarin hij tot uitdrukking bracht dat de Mariniers het zeer hoog op prijs stelden de Engelandvaarders te mogen ontvangen. Ook sprak onze voorzitter een kort woord van welkom waarbij hij de dank uitbracht aan het korps Mariniers voor hun gastvrijheid en de moeite die zij deden om ons korte verblijf zo aangenaam mogelijk te maken.

Jan Bakker, als spreekbuis van de evenementencommissie, verkondigde luid en duidelijk de mededelingen nodig voor een goed verloop van de bijeenkomst. Het slechte weer noopte ons de groepsfoto niet op het statige bordes buiten, maar in de zaal zelve te laten nemen.

Z.K.H. Prins Bernhard, voorzitter Hemmes en Sarah Beauchamp, Kpl-BD-SD, kleindochter van Jacob de Mos, die foto's laat zien van de Coastal Forces Herdenking in Dover. (Foto Rob Meeder)

Z.K.H. Prins Bernhard, onze Beschermheer, werd om 12.30 uur door ons bestuur en door de staf van de Kazerne ontvangen in de "Kajuit" van de Commandant, waarna het gezelschap zich onder de reünisten en gasten in de evenementenhal mengde. Het weerzien met de Prins was voor vele Engelandvaarders weer allerplezierigst en vond op de bekende ongedwongen wijze plaats.

De fotosessie was zoals vanouds rommelig maar de fotograaf slaagde erin alle koppen tegelijk, al dan niet herkenbaar, op de gevoelige plaat vast te leggen.

Een uitstekend verzorgde Marine Rijsttafel werd in een ruimte, aangeduid als Cafetaria, geserveerd door een aantal in Rotterdamse kleuren gehulde leerlingen van de Rotterdamse Horecaschool, onder leiding van een hofmeester van de Mariniers. Zij oogstten, evenals de Kombuis-brigade, aan het eind een daverend applaus. Tijdens de maaltijd werd het gezelschap toegesproken door voorzitter Rudi Hemmes. Het herdenken van overleden vrienden werd door alle aanwezigen staande en in stilte aangehoord. De stilte werd onderbroken door een loepzuivere "Last Post" geblazen door een tamboer van de Mariniers. Zeer indrukwekkend! In zijn tafelspeech bracht de voorzitter de 4-5 mei Herdenkingen 1995 ter sprake, alsmede de discussie die was ontstaan over de deelname van de Duitsers aan deze plechtigheden en vieringen. Volgens de media zou Z.K.H. Prins Bernhard zich een voorstander hebben betoond van zulk een deelname.

Voorzitter Hemmes verklaarde op deze plaats en in dit gezelschap, zeer nadrukkelijk, dat Z.K.H. in de media volkomen verkeerd geciteerd was. Er is geen sprake van dat de 4 en 5 mei herdenkingen met onze Oosterburen samen zouden plaats vinden. De onzalige gedachte hierover van ons Kabinet zijn door de Stichting Samenwerkend Verzet resoluut afgewezen. (Dat op eventueel andere data tezamen met de Duitsers wellicht herdacht zou kunnen worden dat óók zij werden bevrijd van het verderfelijke nazi-regime, staat nu nog ter discussie. Overigens is het Kabinet sindsdien op haar schreden teruggekeerd. Red.).

De mededelingen van de voorzitter over het verkeerd citeren van de Prins door de media werden met een daverend applaus door de aanwezigen onderstreept.

De voorzitter besloot zijn toespraak met grote dank aan de "bemanning en bevrouwing" die zo uitstekend voor ons wel en wee bij deze maaltijd hadden gezorgd. Tevens dankte hij de "muzikale omlijsting" verzorgd door een strijkje gevormd uit de Marinierskapel.

Het vertrek van onze Beschermheer betekende tevens het officiële einde van de Reünie. Terwijl in de evenementenhal de steelband van het korps Mari-

niers voor achtergrond muziek zorgde (ja ja, zelfs een steelband kan dat!) viel het gezelschap uiteen. Degenen die vóór de spits weer thuis probeerden te komen, namen hartroerend afscheid "tot de volgende keer"; degenen die de videopresentatie van de politionele actie in Nieuw Guinea en de VN-vredesoperatie in Cambodja wilden zien, konden terecht in de Van Ghent-zaal, terwijl een aantal van het ophalen van herinneringen geen genoeg kon krijgen en met een drankje in de hand en door het keelgat, onder de tonen van de steelband in de evenementenhal achterbleven.

We kunnen terugzien op een alleszins geslaagde Reünie 1994. Maar hoe kan het ook anders bij het Korps Mariniers.

FMB

REGIO ZUID

Op donderdag 10 november jl. vond de half-jaarlijkse reünie van Engelandvaarders uit onze Regio plaats.

De opkomst was deze keer minder dan wij gewend waren. Wegens ziekten e.d. moest een aantal trouwe vrienden verstek laten gaan. De 31 deelnemers hebben er toch weer een fijne dag van gemaakt. Zij wensen hun afwezige vrienden het allerbeste toe en hopen hen op de voorjaarsreünie in 1995 weer te mogen begroeten.

De **volgende** reünie van Regio Zuid is vastgesteld op **donderdag 30 maart 1995**, zoals gebruikelijk in Motel Gilze Rijen.

Engelandvaarders die buiten onze Regio wonen zijn zoals altijd van harte welkom.

Als u besloten heeft daaraan deel te nemen, dan graag tijdig bericht aan een van de navolgende contactpersonen:

Bram Grisnigt 01646-13415

Toine Lazeroms 04132-64884

Cor van Remmen 01650-36488

JAARLIJKE BIJDRAGE

Bij het ontvangen van deze "**Schakel**" ligt 1994 alweer achter ons. Voor onze lezers in Nederland en België is, zoals te doen gebruikelijk, het acceptgiroformulier weer bijgevoegd.

Met dit formulier kan de jaarlijkse **vrijwillige** bijdrage van de **Engelandvaarders** van uw Postbankrekening of van uw Bankrekening weer worden overgemaakt naar de penningmeester. **Tevens** kan hiermede worden betaald de bijdrage die de **overige lezers** moeten betalen, om verzekerd te zijn van de regelmatige toezending van de **Schakel**. Vanwege de per 1 januari a.s. sterk verhoogde portokosten (door de geprivatiseerde PTT) moeten wij vanaf nu het over te maken bedrag daarom stellen op **f50**, i.p.v. de **f45,-** die wij de laatste jaren in rekening moesten brengen. **Tevens** moeten wij het **richtbedrag** van de jaarlijkse vrijwillige bijdrage voor Engelandvaarders stellen op **f50,-**. Dat is helaas noodzakelijk gebleken willen wij onze activiteiten kunnen continueren. De inkomsten van de Stichting zijn voor het overgrote deel bestemd voor de kosten die het produceren en verzenden van de **Schakel** nu eenmaal vergen.

Onze inkomsten (en er is gelukkig een aantal Engelandvaarders dat een belangrijke hogere bijdrage stort) dienen voorts ter dekking van de kosten voor de activiteiten van het Bestuur, de Sociale Commissie, bloemen bij Herdenkingen en attenties voor zieken voor zover deze bij ons bekend zijn.

Bij het invullen van de acceptformulieren moeten in de daarvoor bestemde vakjes **alleen uw eigen Giro- of Bankrekeningnummer worden vermeld** en **niet** het Giro of Banknummer van de Stichting. Dit gebeurt nog steeds met als gevolg grote verwarring bij de verwerking.

Degenen die elders in Europa of daarbuiten woonachtig zijn kunnen hun bijdrage **in cash** (in enveloppe met valuta van het land van vestiging) of per cheque aan de penningmeester verzenden. Let wel: cheques kosten echter aan beide zijden extra geld, de enveloppe met cash slechts één postzegel!

De acceptgiroformulieren of andere betalingsvormen kunnen tevens worden aangewend (mits apart vermeld) voor de bestelling van Engelandvaardersdassen en Engelandvaardersschildjes. De prijzen van bovenstaande artikelen zijn als volgt:

Engelandvaardersdassen **f20,-** per stuk, daarboven op komen de **portokosten**: binnen Nederland **f2,40**; buitenland binnen Europa **f2,60**; overige niet-Europese bestemmingen **f5,50**.

Engelandvaardersschildjes **f25,-** daarboven op de **portokosten**: binnen Nederland **f5,-**; buitenland binnen Europa **f9,50**; overige niet-Europese bestemmingen **f15,50**.

Uw penningmeester ziet wederom met grote verwachtingen de resultaten van deze jaarlijkse financiële operatie tegemoet.

De penningmeester.

L'HISTOIRE SE REPÈTE

Steeds hoop ik dat er ergens in deze woelige wereld met oorlogen en zedenverwildering eens een positieve tendens te bespeuren zal zijn.

De wereld staat in brand, en, traditiegetrouw "vergadert" Nederland, en als het al te moeilijk wordt, benoemt men een commissie. Mocht het dan zo zijn, dat er een oplossing daagt, dan wordt er onmiddellijk actie ondernomen om wegens zwaarwichtige redenen de plannen te torpederen.

Tevreden worden er agendapunten op de lange baan geschoven en gaat men over tot het debatteren over reiskostenbonnetjes voor trippen per km.

De wereld brandt en wij doen er weinig aan! Nu moeten we niet denken dat deze gang van zaken nieuw is. Het tegendeel is waar.

In 1675 werd Michiel de Ruyter met zijn vloot gelast naar de Middellandse Zee te vertrekken, ondanks het feit dat de vloot ernstig verzwakt was en onvoldoende toegerust. Toen hij de toenmalige regering hierop attendeerde werd hem kortweg bevolen te gaan.

Het antwoord van De Ruyter was, ongeveer: "Waar de Heren Staten onze vlag durven te riskeren, zal ik mijn leven wagen". Op 22 april 1676 sneuvelde hij bij Syracuse!

Is het nog nodig dat wij spreken over de mobilisatie 1939 en de dagen van mei 1940, toen een hypermoderne, gemotoriseerde legermacht ons land overviel?

Over onze uitrusting schreef ik al eerder. Veel moois was het niet.

De tijd draait door. Vele brandhaarden spreken dreigende taal. Wij sturen militairen om de branden te blussen, voor zover dat in hun vermogen ligt, want hun handen zijn gebonden. Ook hier komt weer de vraag naar voren of zij, die daar dienen, voldoende gekwalificeerd zijn voor hun zware taak. Het is van het grootste belang dat de materiële en mentale uitrustingen voldoende zijn. Zij stellen **hun** leven in de waagschaal, óók voor ons.

Weliswaar mogen wij hun bereidheid en inzet vragen, maar wat stellen wij daar tegenover?

Al deze zaken dienen wéloverwogen te worden. Het kan niet opgelost worden door debatten over niet terzake doende zaken als reiskilometer-bonnetjes en gemillimeter over een tank meer of een vrachtauto minder!

Het voor een goed doel beschikbaar stellen van manschappen en materiaal houdt in, dat de daartoe benodigde pecunia niet te hooi en te gras bijeen gesprokkeld moeten worden. Besparingen op uitrustingen etc. zijn gevaarlijk. Het kan mensenlevens kosten. Wij hebben als land de plicht onze militairen dat niet aan te doen.

W.A. Klaver

28 NOVEMBER

Al scheen het oranje-zonnetje dan wel niet, het was toch – ook wat het weer betreft – helemaal geen straf enige tijd buiten te staan om de sterfdag van de Moeder der Engelandvaarders, Koningin Wilhelmina, te herdenken. Zij die in haar streng beschermde jeugd zo verlangde 'naar buiten' te kunnen breken. Zij die in haar regeerperiode in het strakke keurslijf van wetten en ministers deze drang steeds sterker begon te voelen. Vooral de problemen die Zij met Haar ministers had deden Haar tot twee maal toe de stap naar de vrijheid overwegen. De tragedie van de oorlog bracht Haar, mèt alle zorgen, mèt alle problemen met Haar kabinet, ook Haar 'uitbraak naar buiten'. Zij genoot van het veelvuldige contact met de Engelandvaarders, los en voor Haar doen zeer ongedwongen.

In deze geest sprak de voorzitter nadat hij, samen met Jacob de Mos, een bloemstuk – wit met oranje linten – had geplaatst aan de voet van het monument.

Gedurende enige ogenblikken stilte kon elk der 30 aanwezigen op eigen wijze deze grootse vorstin gedenken.

De goede zorgen van de diverse employés van de Raad van State waren wederom boven alle lof verheven.

Een deel der aanwezigen ging na het kopje koffie in de Gothische Zaal nog naar de Frederikkazerne voor een gezamenlijke lunch. Gewoon gezellig.

MBR

BIJ DE FOTO'S

Uit de collectie van Engelandvaarder B.W. Ganderheyden uit Enschede ontvingen wij voor publikatie in de "**Schakel**" enkele foto's. Deze foto's hebben betrekking op een bijeenkomst bij H.M.Koningin Wilhelmina op 5 september 1944 in Maidenhead. Tijdens deze ontvangst werd het Kruis van Verdienste aan een aantal Engelandvaarders uitgereikt.

Foto's van dit soort gebeurtenissen zijn zeer zeldzaam. Ongetwijfeld zullen vele van onze lezers ofwel zichzelf of anderen herkennen. Gaarne zouden wij dan ook deze namen van u willen vernemen. De redactie is erg benieuwd naar uw reactie op dit verzoek.

Oudejaarsavond 1943 in Madrid is een andere foto, helaas niet al te scherp, zodat de herkenbaarheid van degenen die op de foto voorkomen niet al te groot is. De toen aanwezige Engelandvaarders zullen desalniettemin met enige nostalgische gevoelens deze foto's bekijken.

FMB

5 September 1944. Bijeenkomst bij H.M. Koningin Wilhelmina in Maidenhead, uitreiking Kruis van Verdienste.

Oudejaarsviering Madrid 1943 Engelandvaarders.

5 September 1944. Bijeenkomst bij H.M. Koningin Wilhelmina te Maidenhead, waarbij uitreiking Kruis van Verdienste.

"We benne voor eeuwig verloren"
maar toch

"Voor we naar Engeland opstoomden werd de vis binnengehaald"

In de Schakel van oktober 1994 staat een opmerkelijk stukje, uit het archief van Jacob de Mos, bevattende een artikel uit het Leidsch Dagblad van 5 mei 1993 over enkele Katwijkse vissers (van een ander soort dan visser Jacob) die in 1942 voor de burger-voedselvoorziening, en voor die van de vijand, met hun boot de zee op mochten. Zij werden "Engelandvaarder tegen wil en dank".

Toen (in 1942) de boot werd geakaapt haalden ze eerst de dure vis binnen en koersten daarna, gedwongen door acht gewapende (echte) Engelandvaarders, onder wie een meisje, richting Engeland.

Op de vraag aan een van de vissers of het nu wel zo "nobel" was van die verstekelingen om een aantal huisvaders uit hun gezinnen weg te rukken luidt het antwoord:

'... Nee, het was allemaal niet makkelijk. Ik was getrouwd en had vier kinderen. Dus u kunt begrijpen dat ik nogal van de kaart was ...'

Onderweg trok de bemanning, vanwege op de golven wiegende mijnen, zwemvesten aan.

'... Maar voor de verstekelingen waren die dingen er niet. Ik zag dat dat meisje behoorlijk bang begon te worden ...'

'... Maar voor de rest hebben ze geen teken van leven meer gekregen. Toch gek, want ze hebben niet alleen het schip gebruikt, maar ons ook ...' Met datzelfde schip voeren ze in 1945 weer vrolijk IJmuiden binnen. Als Engelandvaarders?

CORRESPONDENTIE

Misschien volgt later nog wel eens een uitgebreider verhaal van Rudy Zeeman over al deze gebeurtenissen. Rudy zegde ons dit toe, inclusief een foto van hun ontmoeting.

De Kat was gaan zwemmen, ofschoon de zee nogal stormachtig was, terwijl een twintigtal van ons op het strand lagen. Opeens begon hij om hulp te roepen; wij vormden een keten en slaagden erin hem uit de sterke deining te halen. Maar het was te laat, misschien was hij aan een hartaandoening bezwiken. Een uur lang probeerden wij hem weer bij te brengen, totdat een Portugese dokter de dood moest constateren. De consul in Lissabon, Pieter Droogendijk, werd opgebeld en trof maatregelen voor de begrafenis de volgende dag in het nabij gelegen Colares, waarbij Engelandvaarder J. Lips "Mijn schilt en de betrouwen ..." reciteerde. Dat is méér dan 50 jaar geleden, maar zeker zijn er nog enkelen die zich die gebeurtenis herinneren.

Een lezer van de "**Schakel**", de heer A. Starink, zond ons naar aanleiding van het In Memoriam over Pater Laureyssen in het vorige nummer, bijgaande foto

gemaakt van een groep Engelandvaarders in de Pyreneeën (1944). Achterop de foto staan de namen: Jan, Guyt, Klijsing. Wie kan ons helpen bij het vinden van de andere namen?

(Brieven aan de redactie – liefst opgave namen van links naar rechts).

FMB

ENGELANDVAARDERS IN ACTIE

In "Terugblik", het maandblad van de Documentatiegroep '40-'45 van april/mei 1994, stond een uitvoerig verslag van de voorbereidingen, de uitvoering en de consequentie van de beroemde luchtaanval, die op 11 april 1944 bij daglicht plaatsvond op het tegenover het Vredespaleis in Den Haag gesitueerde gebouw "Kleykamp", waarin de kopieën van alle in Nederland uitgegeven persoonsbewijzen werden geadministreerd en opgeborgen. Het Verzet in Nederland had reeds lang aangedrongen op een vernietiging van dit gebouw, aangezien de daarin opgeborgen gegevens het vervalsen van persoonsbewijzen in hoge mate bemoeilijkte.

Eindelijk in april 1944 werd op verzoek van de Nederlandse Regering in Londen het besluit genomen de aanval uit te voeren met 6 Mosquito's van de tweede tactische luchtmacht. Het was squadron 613, gevestigd op **Lasham**, zuidwestelijk van Londen, dat op 11 april 1944 via een tussenstop in **Swanton-Morley** in Norfolk, waar de briefing plaatsvond, op weg ging naar Nederland. Wingcommander Bateson voerde het bevel over de formatie en één van de toestellen werd gevlogen door Engelandvaarder Robert S. Cohen. Cohen was een student, geboren 24 juli 1922 die per vrouwkano uit Nederland ontsnapte en op 22 juni 1941 in Engeland aankwam. Na zijn intensieve RAF-opleiding kwam hij uiteindelijk terecht bij de mosquito's van de 2e tactische luchtmacht. In augustus 1944 is hij gesneuveld.

In het bovengemelde artikel wordt een gedetailleerde beschrijving gegeven van de aanval. Wij nemen dat deel integraal over.

De operationele order voor de raid kwam op 1 april binnen (2e Paasdag) en was genummerd AO 550, uitgegeven door 2 Group. Er was dus eigenlijk minder dan 24 uur beschikbaar om het squadron in gereedheid te brengen. Er was

nog wel het één en ander te doen, zo moesten de bomdeuren van de Mosquito's, die de brandbommen van 500 lbs. aan boord hadden, worden gemodificeerd. Die brandbommen waren speciale bommen, die het squadron nog nooit eerder had gebruikt. Alles kwam op tijd gereed en even na één uur, te 13.05 uur, kozen de zes aangewezen Mosquito's het luchtruim.

Het waren de volgende toestellen:

LR 355 'H'	W/C Bateson	F/O Standish
LR 376 'Q'	F/L Cobley	F/O Williams
NS 844 'A'	S/L Newman	F/L Trevers
HP 927 'B'	F/L Smith	F/O Hepworth
NM 408 'F'	F/L Cohen	F/S Deaves
LR 366 'L'	F/L Hester	F/O Birkett

De zes Mosquito's vormden eigenlijk twee secties, nl. één van twee stuks (Bateson en Cobley), die elk 4 brisantbommen M.C. van 500 lbs. aan boord hadden met vertraging van 30 seconden en de tweede sectie bestaande uit:

Newman met 4 brisantbommen van 500 lbs.

Smith met een identieke lading

Cohen met 2 brisantbommen van 500 lbs. met 30 seconden vertraging en 2 brandbommen van 500 lbs.

Hester met dezelfde lading als Cohen.

De formatie vloog in drie paren (line astern, dus achter elkaar). Er werd koers gezet op 50 voet via LUTON en SOUTHWOLD, vandaar naar het Westhoofd op Goeree. Op ongeveer 20 mijl voor het bereiken van het Westhoofd klom de formatie naar 4000 voet en zette koers naar het eiland Tiengemeten, vandaar naar Schoonhoven en – hoogte verliezende – naar de Reeuwijkse Plassen. De formatie vloog inmiddels weer op boomhoogte. Boven de Plassen vlogen de nrs. 3, 4, 5 en 6 een bocht van 360° (een zogenaamde orbit) teneinde tijd te verliezen en dus ook afstand; dit gebeurde om de nrs. 1 en 2 gelegenheid te geven hun bommen af te werpen en de volgende Mosquito's werden dus niet gehinderd door de met vertraging van 30 seconden exploderende bommen van de nrs. 1 en 2.

Het kaartlezen boven Nederland was verre van gemakkelijk, de voornaamste redenen waren de vele inundaties in het westen van het land, die in het najaar van 1943 en voorjaar van 1944 waren gesteld. Natuurlijk speelden de grote snelheid en de lage hoogte ook een rol. Het is vrij moeilijk om met een snelheid van 220 knopen (iets meer dan 400 km per uur) en op 40 tot 50 voet hoogte de route te volgen. Na de Reeuwijkse Plassen zette Bateson met nr. 2 koers naar het

plaatsje Schipluiden; dit ligt 8 mijl ten zuiden van Kleykamp. Vandaar naar het doel.

Om enig idee te geven hoe snel de formatie (roepnaam Northview) over ons land vloog, volgen hier enkele tijden:

- Westhoofd-Tiengemeten 5,5 minuut;
- Tiengemeten-Schoonhoven 6 minuten;
- Schoonhoven-Reeuwijkse Plassen 2,5 minuut;
- Reeuwijkse Plassen-Schipluiden 4,5 minuut;
- Schipluiden-Kleykamp 2,5 minuut.

Met inbegrip van de tijd, die de nrs. 1 en 2 boven het doel cirkelden en de overigen boven de Reeuwijkse Plassen, kan men aannemen dat de Mosquito's ongeveer 23 minuten boven ons land vlogen. Boven Kleykamp – of liever gezegd boven Den Haag – cirkelden Bateson en Cogley éénmaal, waarna de aanval werd ingezet. H-hour (de tijd van aanvallen) was bepaald op 14.30 uur (plaatselijke tijd). Volgens mij begon de aanval enkele minuten later.

Eerste vraag. Waarom werd de aanval op dit tijdstip uitgevoerd?

Antwoord: Men nam aan dat op dat moment in de kantoren alle kasten en laden zouden open staan.

Tweede vraag. Waarom werd het doel vanuit het zuiden aangevlogen?

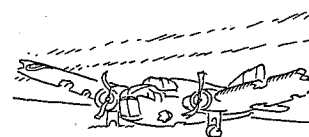
Antwoord: De formatie vloog oorspronkelijk op een oostelijke koers ons land binnen en na diverse koerswijzigingen volgde de aanval vanuit het zuiden, althans zuidelijke richting; dit was zo gepland om de Duitsers in het ongewisse te laten t.a.v. het doel. Van de eerste sectie toestellen waren de bommen treffers.

Het verhaal gaat dat er twee door de voordeur naar binnen kwamen en ook twee door de ramen links en rechts ervan. Ook nam de bemanning van een toestel waar, dat een persoon die op wacht stond bij het gebouw, zijn geweer weggooide. Het klinkt goed, misschien was het een soldaat, die in de Alexander-kazerne was gelegerd. Hierop vielen enkele "overshoots". Bateson vertelde later dat hij goed moest uitkijken om het Vredespaleis te ontwijken. Na Bateson en Cogley volgden nrs. 3, 4, 5 en 6. Op dat moment was Kleykamp niet meer zo makkelijk te zien vanwege de rook en het stof. Nr. 5 kon zijn bommen niet kwijt door een technische storing. Het vliegtuig (bestuurd door F/O Cohen) nam evenwel goede foto's van het brandende pand. De Mossies vlogen via Southwold terug naar Luton en landden tussen 15.45 en 15.55 uur op Lasham. Één toestel had lichte schade opgelopen namelijk nr. 3 (S/L Newman), die een gat in de buitenste stuurboordtank had. Totaal werden afgeworpen 10 bommen van 500 lbs (H.E. en M.C.) en 10 brandbommen van 500 lbs.

Bateson kreeg op 15 april zijn DSO; S.L. Newman, F/L Hester en F/O Standish kregen allen het DFC. Begin mei kreeg Bateson uit handen van Prins Bernhard het Nederlandse Vliegerskruis, hem toegekend door Koningin Wilhelmina.

Na de aanval vloog de formatie Mosquito's naar een positie ongeveer 3 mijl noordwest van Den Haag boven de Noordzee. Om 13.45 uur, toen 613 Sq. nog op weg was naar het Westhoofd, startte van de RAF basis FORD in Sussex (bij Arundel) 602 Sq. met 12 Spitfires Mk IX. Dit Sq. fungeerde als 'withdrawal support', dus ondersteuning bij de terugtocht. De Spits, onder commando van S/L Sutherland DFC, maakten rendezvous met de Mossies op ongeveer 10 mijl noordwest van Den Haag. Dit gebeurde te 14.33 uur op 'sea level', dus vrijwel

op, liever gezegd, net boven de golven. Het Sq. escorteerde de raiders naar de Engelse kust. Sq. 602 landde te 15.35 uur op Ford. In dit Sq. vlogen een Nieuw-Zeelandse, twee Fransen (waaronder de bekende Pierre Closterman), twee Canadezen en zeven Engelsen.

ACANTHUS

"Quite a good trip, tanks!"

[Punch]

Het Sq. had een drukke dag, eerst vloog het 'close escort' voor 72 Marauders naar Charleroi, daarna 'withdrawal support' voor Den Haag en het eindigde de dag met een Ranger (9) operatie naar Parijs. Sutherland leidde die alle drie. Het ORB van 602 Sq. vermeldt dat de Spits alle zeilen bij moesten zetten om de Mossies bij te houden.

De gevolgen

In de loop van de volgende dag maakte het Air Ministry in Londen bekend, dat een heel belangrijk doel in bezet Nederland door zes Mosquito's van de Tweede Tactische Luchtmacht was aangevallen. Het verklaarde:

'Six Mosquitos of the Second Tactical Airforce, making one of the most brilliant low-level precision attacks of the war, have destroyed a single house in the centre of the Hague, the Air Ministry revealed last night ...'

Verder verschaftte het communiqué enige details omtrent doel, route, briefing enz. Het vermeldde ook dat het gebouw was vernietigd. Dat klopte inderdaad. Het lag in puin; dat bleek ook uit de foto's, genomen tijdens de aanval. Het had ook flink gebrand. Helaas verloren 59 ambtenaren bij deze operatie het leven, waaronder vele meisjes. De Duitsers waren zeer verontwaardigd.

De Haagsche Courant publiceerde op 13 april een foto van de brandende Kleykamp, met als onderschrift:

'... Anglo-Amerikaanse vliegers wierpen op 11 april 1944 bommen op Den

Haag. Op onze foto: vernield dienstgebouw van het Nederlandse burgerlijk bestuur. Vele Nederlanders, vooral jonge meisjes, vonden hier den dood.' Ook de N.R.C. van 13 april publiceerde een foto met o.a. het volgende commentaar:

'... Zoals wij gisteren hebben gemeld heeft het onscrupuleuze optreden van de Anglo-Amerikaanse Luchtmacht opnieuw slachtoffers onder de burgerlijke bevolking gemaakt. Bij klaarlichte dag boven Den Haag opererend hebben de aanvallende vliegtuigen doelen getroffen die niets met de oorlogvoering uitstaande hebben.'

Over de gelijkgeschakelde Nederlandse radio hoorde men uiteraard niets, wel over Radio Parijs. Dit bericht luidde:

'De Nederlandse openbare mening is verontwaardigd over het bericht dat de Nederlandse Regering in Londen, Bateson heeft onderscheiden, die op 11 april een terreuraanval leidde op Den Haag. De 'voorbeeldige' daad van deze Britse piloot kostte 62 Nederlandse burgers het leven.'

De Duitsers namen onmiddellijk maatregelen om de schade te herstellen en de gevolgen te beperken.

Tot zover een deel van het uitvoerige verslag van deze historische Raid. Het moet de schrijver, de heer R.C. de Bruin, wel een intensieve research gekost hebben om de gegevens te verzamelen voor het beschrijven van de gebeurtenissen rondom dit bombardement. Met alle respect daarvoor.

FMB

50th ANNIVERSARY OF THE END OF FRONTLINE BRITAIN

DOVER 26 SEPTEMBER 1994

Er zijn nogal wat Engelandvaarders geweest die gedurende WO II dienst hebben gedaan bij de onder de Koninklijke Marine ressorterende Coastal Forces. Twee flotilles MTB's en MGB's (motortorpedoboten en motorgunboats).

De MTB's waren gestationneerd op bases in Falmouth, Dartmouth en Dover, de MGB's op bases in Ramsgate en Dover. Het operatiegebied was het Engelse Kanaal en een stukje Noordzee. Van 1941 t/m 1944 (1945) werd door

deze "Coastal Forces" genaamde strijdmacht veel schade toegebracht aan vijandelijke oorlogsbodems en in konvooi varende bewapende vrachtschepen. Ook aan de invasie in Normandië werd intensief deelgenomen ter bescherming van de overvarende invasievloot. Het was de "Frontline of Britain" die mede werd beschermd door de Koninklijke Marine die deel uitmaakte van een veel groter verband van de Royal Navy.

Verschillende Engelse kustplaatsen lagen jarenlang binnen het bereik van de aan de overkant van het Kanaal gelegen zware tot zeer zware artillerie opstellingen.

Dover werd wel genoemd "Shell-fire corner" of "Hell fire corner". De burgerbevolking leefde bijna 3 jaar lang in de in de krijtrotsen uitgegraven schuilplaatsen, evenals de bemanningen van de schepen.

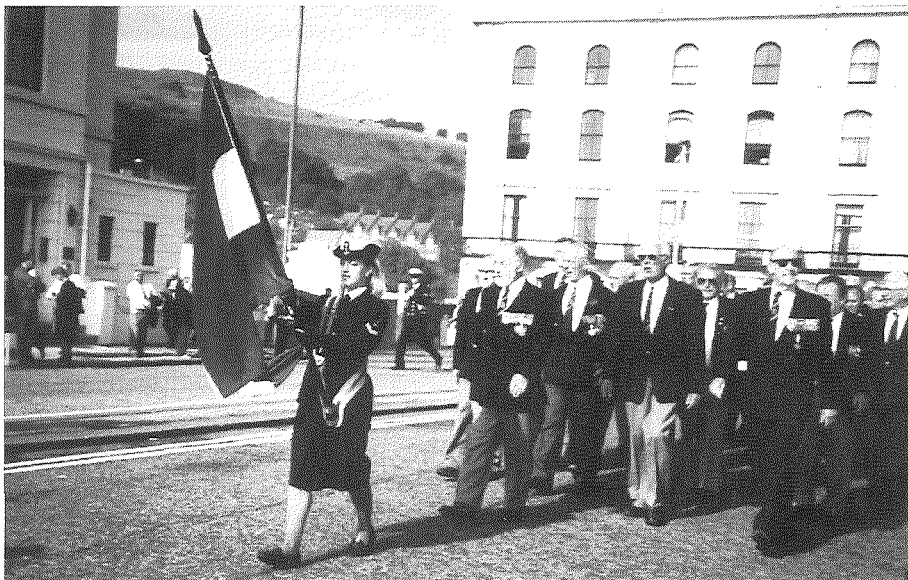
Er zijn vele verhalen geschreven over de "Frontline of Britain" krijgsverrichtingen. Veel herinneringen heb ik opgeschreven en zouden enige jaargangen van de **Schakel** vullen. Ik wil echter mij beperken tot het heden.

Onze plaatsing in dit gebied is aanleiding geweest om ter plekke de gebeurtenissen van 1940-1945 te herdenken. Een groep van 72 Nederlandse oudmarine mensen met hun echtgenotes, weduwen van hen die het niet overleefden, namen van 24 t/m 28 september 1994 deel aan een mede door het Veteranenplatform gesponsorde reis naar Dover, teneinde aldaar de officiële herdenking, een parade en twee daverende ontvangsten van bevriende Engelse Marine-Veteranen verenigingen te kunnen bijwonen.

Voorafgaande aan dit bezoek aan Dover had reeds op 24 maart op het Marine Vliegveld Valkenburg de uitreiking van de "Frontline Britain Medal" plaatsgevonden (zie Schakel nr 62 van juli 1994 pag. 11).

Op 25 september werden zowel op de begraafplaats van Dover als op die van Ramsgate indrukwekkende plechtigheden gehouden. Het door het British Legion in beide plaatsen gebrachte eerbetoon aan onze gesneuvelde makkers stelde ons allen in staat om met onze eigen gedachten vrede te hebben met het verleden, hoe zwaar en emotioneel het geweest moge zijn dit verlies te hebben moeten verwerken voor de achtergebleven nabestaanden in het bezette Nederland.

Op de boulevard aan de zeehavenkant van Dover werd de 26e september een grote parade gehouden, waaraan ook werd deelgenomen door de Engelsen, Fransen, Belgen, Polen en Amerikanen. De Nederlanders liepen voorop in deze parade en met daverend succes gezien de toejuichingen van het Engelse publiek. Onze nationale driekleur werd trots gedragen door vlaggedraagster Sarah Beauchamp, kpl BD-SD (kleindochter van onze onvergetelijke Jacob de Mos).

Coastal Forces. Herdenking 50 jaar bevrijding. Parade Dover 25 september 1994.

De parade werd afgenomen door:

Countess Mountbatten of Burma CBE,CD,JP,DL, Vice Lord Lieutenant of Kent, Patron Frontline Britain, Admiral of the Fleet Sir William Staveley GCB, General Sir Martin Farndale KCB, Master Gunner St James's Park en Air Commodore C.R. Spink CBE RAF.

De zogenaamde "Happy Evenings" op de volgende twee avonden in de daarvoor door de British Legion Clubs beschikbaar gestelde ruimte tarten elke beschrijving. In een woord geweldig.

Na "a day off" in Ramsgate, dan wel Canterbury, voor de shopping ladies met hun diverse ega's in het kielzog, verlieten we op woensdag 28 september het gastvrije Engeland. Het had ons allen weer veel goed gedaan in Dover en Ramsgate te vertoeven.

En zo was het afscheid in Holland een bezegeling van verbondenheid van ons, overlevenden.

Het totaal van deze uiterst geslaagde bijeenkomst zou nooit gerealiseerd kunnen zijn zonder "NEEF" oftewel Jacob de Mos. Onder zijn niet te vermoeien bezielende leiding liep de gehele organisatie tot in de uiterste perfectie. En niet te vergeten zijn lieve vrouw June (zijn linker én zijn rechterhand) verdient alle hulde.

Namens de Koninklijke Marine werden we begeleid door Majoor Voigt en de dienstdoende Ltz. arts Essen. En tot slot mogen we zeker niet vergeten Korporaal BD-SD Marva Sarah Beauchamp, die behalve het dragen van onze nationale driekleur tijdens de parade, voor ieder van ons altijd klaar stond om te helpen waar zulks nodig was.

H.J. Bos

NEDERLANDSE VLUCHTELINGEN IN HERNE BAY, 1941

Door Harold Gough

Even voor 3 uur in de middag van zondag 23 november 1941, dreef een vreemd bootje naar de kust bij Reculver, met enige bezorgdheid gadegeslagen door lokale Coastguards, die inspector Charles Setterfield van het Herne Bay politiebureau, belast met de lokale veiligheid, reeds hadden gewaarschuwd. De boot voer drie Nederlandse vlaggen, maar na twee jaren oorlog, stond wantrouwen van het ongewone en onverwachte, voorop in ieders gedachte. Toen de open boot dichterbij kwam, zag men negen personen – en één vrouw van ongeveer 30 jaren met donker haar. Ook zij keken bezorgd, niet zeker of ze wel welkom waren, zelfs onzeker wat het land was dat ze nu bijna hadden bereikt.

Tenslotte, toen de boot landde, stapten de negen uitgeputte reizigers huiverend aan wal, om opgelucht te horen dat ze op een bevriende bestemming waren aangekomen.

Het ontvangstcomité was nog argwanend en de "buiten-het-seizoen" toeristen werden gefouilleerd en ondervraagd, en hun weinige bezittingen meegenomen voor verdere inspectie.

Zij vertelden een vreemd verhaal. De groep bestond uit een jong echtpaar, Abraham en Greta Levi uit Assen in Holland, zes vrijgezellen en één getrouwd man die zijn vrouw en 5 kinderen had achtergelaten; zij hadden bezet Nederland verlaten om weer deel te nemen aan de oorlog tegen de Nazi's.

Twee van de mannen waren in de Kon. Ned. Marine geweest en drie in het leger – één van deze had zijn uniform bij zich; één man die in Nederlands-Indië geboren was, wilde daar zo snel mogelijk naar toe om zich met zijn ouders te verenigen die er al waren.

Allemaal waren ze in de Ondergrondse maar praktisch onbekenden voor elkaar. Totdat ze elkaar volgens ontvangen instructies, ontmoetten in Hoek van Holland. Ze maakten er kennis met één van de gewezen militairen, een treinmachinist die er in geslaagd was de reddingsvlet van de Z.H.M.R.S. te Hoek van Holland, te bemachtigen.

De traditionele bestemming voor schepen uit de Hoek is altijd al Harwich in Essex geweest, maar dit tripje zou niet voor de wind gaan. Zelfs de zeelui onder het gezelschap vonden het navigatie-equipment nogal aan de schamele kant – een draagbaar kompas en een kaart op kleine schaal van Europa.

Bekanntmachung.

Aus dem Berghafen in Hoek van Holland verschwand in der Nacht zum 21.11.41 ein mit Hilfsmotor ausgestattetes Rettungsboot der "Niederl. Rettungsgesellschaft". Vermutlich wurde das Boot von einem bisher nicht bekannten Mann zu einer Fahrt nach England benutzt, der sich am 12.11.41 in Hoek van Holland nach einem für diesen Zweck geeigneten Fahrzeug umgesehen und erklärt hat, das jetzt verschundene Rettungsboot benutzen zu wollen. Trotz der daraufhin erfolgten verstärkten Sicherung des Bootes und Unklarmachung des Motors, gelang dem Täter die Entwendung des Bootes und die unüberlegte Flucht.

Door EV Hans Bos ooit eens (1945) gevonden in bunker van Duitse radiodienst in Hoek van Holland.

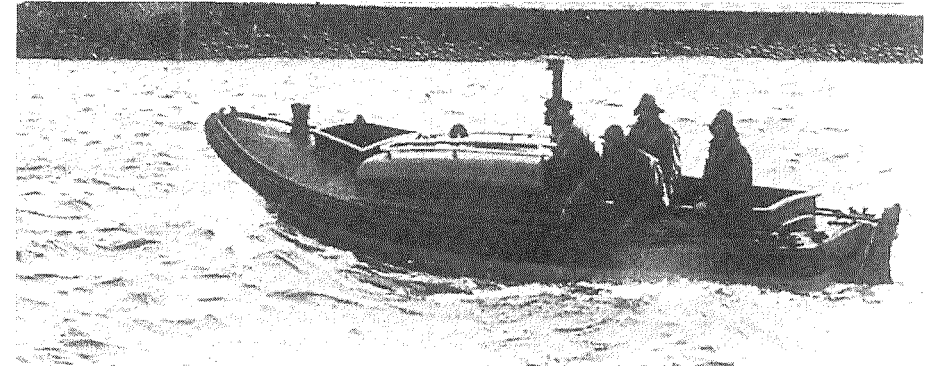
Maar voordat het koersvaren in open zee een probleem werd, moest men nog van land weggkomen. Donderdagavond om half negen was iedereen aan boord; de boot werd afgeduwd en voorzichtig, met vrees voor het zoeklicht aan de ingang, de haven uitgeroeid. Nog angstiger was het moment dat twee duitse E-boten heel dichtbij, langs zwiepten en niet voordat men ver op zee was, dorst men de benzinemotor te starten en koers te zetten naar Engeland.

De reisafstand tussen de Hoek en Harwich is iets meer dan 100 nautische mijlen en de autoferry doet daar in alle comfort, van zes tot acht uren over. Het Hollandse gezelschap in hun kleine open boot voer de nacht en de volgende dag, en kwam in mist terecht. En toen was de benzine op.

Daar dobberde de nu motorloze boot, in de mist van die novembernacht, op de Noordzee; de bemanning van angstige passagiers zette een zeildoeken hangmat op als zeil. En zo dreef men langzaam de dageraad van zaterdag tegemoet, zonder enig besef waar men was, alleen met de wetenschap dat men zich in zuidelijke richting bewoog.

De grote vraag was hoe ver West ze gekomen waren voordat de motor uitviel

en ze de richting kwijt raakten en waar ze nu aan land zouden komen. Als ze in deze richting Engeland zouden missen was dat in Frankrijk, bezet en vijandig, zoals hun eigen land.

Nog geen 5 meter lang was het reddingsvletje, waarmee Bram en Greta Levi met zeven anderen in 1941 de novemberstormen op de Noordzee trotseerden. Deze opname van de vlet stamt uit 1939.

In bijna drie dagen zagen ze geen schepen maar kort voordat een lage kustlijn zichtbaar werd, kwam een RAF vliegtuig over gevlogen, dat de kustautoriteiten op de hoogte bracht van de aanwezigheid van een niet geïdentificeerd vaartuig.

Hun aankomst op zondagmiddag was dus niet onverwacht voor de Reculver coastguards maar de acht mannen en één vrouw wisten niet wat hen te wachten stond; doodgeschoten worden als vluchtelingen door de Duitse bezetters in Frankrijk; gevangen gehouden worden als spionnen door wantrouwende Britse autoriteiten, of misschien beschoten worden in de hitte van het moment, als mogelijke invallers. Ze hesen uiteindelijk 3 Nederlandse vlaggen en hoopten maar dat die herkend zouden worden en aanvaard als bewijs dat ze goedgezinde bezoekers waren.

Inspector Charles Setterfield kon ze gerust stellen, toen ze op het strand van Reculver stonden en na een korte ondervraging werden ze onder politie-escorte gebracht naar het Herne Bay Rest Centre in Albany Drive, waar ze eerst een maaltijd kregen en later een bed voor de nacht. Later zou Greta Levi, die door de "Evening Standard" werd beschreven als "ingetogen en donkerharig" zeggen: "Ze gaven ons een wonderful tea. Die vergeet ik nooit. Wat hebben wij gegeten!"

De vluchtelingen bleven niet lang in Herne Bay. Zij werden de volgende dag aan de Vrij-Nederlandse Autoriteiten overgedragen en ontvangen door

H.M. Koningin Wilhelmina van Nederland en kregen allemaal het Bronzen Kruis, voordat ze uiteen gingen om zich bij de door hen gekozen strijdkrachten te voegen.

Een jaar later was Abraham Levi, die in zijn burgerlijk leven een handelaar in textielgroothandel was geweest, aangekomen in Portmadoc in Wales, via de Midlands en Schotland. Zijn vrouw, Greta Levi, die zich ook bij de Free Forces had willen aansluiten, had bij het Nederlandse Rode Kruis gewerkt, was nu in verwachting en woonde in bij een boerengezin te Matfield, bij Turnbridge Wells, waar toevallig een meid werkte afkomstig uit Herne Bay.

Hier volgt de volledige namenlijst van deze moedige vluchtelingen:

- Abraham Levi, in 1910 geboren in Assen, textielhandelaar, in contact met een firma in Bradford;
- Greta Levi, zijn vrouw, geboren in 1910. Ze had een broer in Palestina en een neef die in Fowey in Cornwall woonde;
- Adriaan van der Kraats, geboren in 1921 te Amsterdam; een voormalig zee-man in de Nederlandse Marine;
- Fan Bastiaan, in 1921 te Amsterdam geboren, ook zeeman;
- Theodorus Daalhuysen, in 1917 geboren in Fluete; was sergeant geweest in het leger;
- Walrave van Krimpen; geboren 1894; machinist; diende in het leger en had zijn oude uniform bij zich maar had vrouw en gezin achtergelaten in Zuilen;
- Gerardus van Asch, geboren in 1922 te Soerabaja in Nederlands Oost Indië, machine bankwerker;
- Antonius Loontjens, in 1922 te Maastricht geboren; spoorwegaarbeider, had ook in het leger gediend;
- Johannes Jansen, geboren in Utrecht in 1917. Textielhandelaar, ook met kontakten in Bradford.

De heer Jansen schreef in 1973 de politie in Herne Bay aan, in de hoop dat zij hem zouden kunnen helpen de open reddingsboot terug te vinden, die de groep dertig jaar eerder, veilig naar Reculver had gebracht. Het ziet er naar uit dat zijn speurtocht geen resultaat had; hoewel het bekend is dat een plezierboot die sinds 1948 vanaf Herne Bay voer met passagiers en sportvissers, in de oorlog in Duitsland als reddingsboot gebouwd werd; zij werd dat jaar in Margate gekocht, en er is niets bekend van haar eerdere geschiedenis.

Vertaald door J.G. Bruin, Zaandam.

Overgenomen uit een historisch tijdschrift uit Kent (UK).

Ad Raaymakers

Ad groeide op in de veiligheid van een hardwerkend gezin. Toen hij na zijn eindexamen HBS net niet in aanmerking kwam voor de studie Indisch Recht, vroeg hij aan of hij vervroegd in dienst kon. Dat lukte, maar dan moest hij soldaat blijven; vóór 1940 heel bijzonder voor iemand met eindexamen HBS.

De meidagen 1940 was Ad in de Peelraamstelling gestationeerd. Hij trok met de troepen terug via Zeeland naar Duinkerken. De overtocht naar Engeland maakte hij niet: hij zag de verslagen Engelse troepen en dat lokte hem niet. Hij ging terug naar Nederland om te studeren. Daar kwam door de maatregelen van de bezetters niet veel van terecht en Ad besloot alsnog naar Engeland te gaan.

Hij koos voor de weg via Spanje. In Zuid-Frankrijk werd hij gepakt en in "Camp Jude" in Septfond bij Montauban geplaatst. Hij ontsnapte uit dat kamp en ging met de trein naar Spanje; maar wel onder een wagon hangend. Dan via Gibraltar naar Engeland. Het klinkt allemaal gewoon en simpel, maar wij weten dat er wel wat doorzettingsvermogen voor nodig was.

In Engeland werd Ad ingedeeld bij de Prinses Irene Brigade, waar hij werd geplaatst bij de Verkenning Afdeling, bij de brenguncarriers, waar wij elkaar voor het eerst ontmoetten. Met de Prinses Irene Brigade trok Ad via Normandië door Frankrijk en België en leverde daarmee een bijdrage aan het verdrijven van de bezetters en aan de bevrijding van Zuid-Nederland.

Begin januari 1945 werden wij samen van Noord-Beveland naar Engeland gestuurd voor het volgen van een officiersopleiding. Teruggekeerd in Nederland werd Ad als reserve-officier gedemobiliseerd en Ad ging economie studeren. Toen begon voor de aankomend econoom de hechte band met Joke die voor hem in alles een steun en toeverlaat was.

Ad vond, zoals allen die de oorlog bewust hadden meegemaakt dat er nimmer zoiets mocht gebeuren. Hij was ervan overtuigd dat elke oorlog zinloos was, ook de voorbereiding daarop. Hij vond dat zijn keuze de enige was om het voortbestaan van zijn kinderen en kleinkinderen te waarborgen.

De vriendschap tussen hem en mij – de pacifist en de beroepsofficier – heeft nimmer geleden onder onze verschillende overtuigingen. Een tolerantie die wij volgens hem bij de Irene Brigade hadden geleerd.

Ad wilde niet meer vechten in een oorlog maar in de verdediging van zijn gezin zou het ver gaan. Joke, de kinderen en kleinkinderen waren hem heilig.

De zorg om de mens speelde bij Ad een grote rol. Voor het welzijn van de oude maten heeft hij zich altijd ingezet als bestuurslid van de Vereniging van Oud Strijders van de Irene Brigade. Ook na zijn uitstreden uit dat bestuur bleef de betrokkenheid.

Ad heeft zijn hele leven keuzes gemaakt. Hij was er zich van bewust dat het maken van een keuze voor het een en tegen het ander soms een kwestie van geluk was. Hij was dan ook voorzichtig in het veroordelen van hen die een andere keuze maakten.

Ad is heengegaan vredig temidden van zijn gezin. Op zijn laatste gang werd hij begeleid door zijn oude maten. Dat was zijn wens en wij deden dat met liefde en respect.

Ad, dank voor je vriendschap, rust in vrede.

Rudi Hemmes

Onze onvermoeibare speurder naar raadsels rondom al dan niet geslaagde Engelandvaarders, Jan G. Bruin, zond ons bijgaande twee verzoeken hem te helpen aan de oplossing van enkele van die raadsels.

Wie antwoorden of aanwijzingen naar aanleiding van de door hem gestelde vragen weet, wordt verzocht deze te melden aan:

Jan G. Bruin, Zuiddijk 405 G, 1505 HC Zaandam, tel.: 075 163457.

E.A. Barten

Het is op 18 januari 1942 dat E.A. Barten (medisch student in Amsterdam) samen met de jeugdige scholier Peper met een boot uit Zandvoort probeert weg te komen. Bij een eerder gedane poging was hem dat niet gelukt.

Het vriest 18 graden en de zee is drabberig van het beginnende ijs. Er zijn problemen bij het opbergen van de boot en men **moet** weg. De motor was door de bekende Rotterdamse motorcoureur Willem v/d Pluim voor deze tocht gereviseerd. W. v/d Pluim was lid van een communistische verzetsgroep te Rotterdam en bezat op de Mathenesserdijk een rijwielstalling. De motor werd door Barten en een vrouw (met de motor tussen hen in) per trein naar Zandvoort overgebracht. De verpakking liet niets van de motor blijken.

Na ongeveer 3 km gevaren te hebben was het niet mogelijk verder te gaan. Bevroren ledematen en de motor die door de kou niet aan wilde slaan noopten hen terug te keren. Na in Noordwijk goed behandeld te zijn door Dr. Nederveen is een ieder naar huis vertrokken. Peper zou enkele dagen later door de SD worden gearresteerd.

Uit het politieblad van 10 juni 1941 blijkt dat Barten door de SD wordt gezocht. Vermomd en voorzien van de valse namen Jansen en v/d Kley weet hij uit handen van de SD te blijven. Met hulp van Willem v/d Pluim wordt hij in verbinding gebracht met een groep "Engelandvaarders". Hij kent geen namen. Eenmaal werd er iemand, een Hollander, de "Zweedse zeeman" genoemd. De groep zou een vissersboot van een NSB'er (met een visvergunning) stelen door de ketting door te zagen. De boot was voorzien van een motor en een kajuit en lag in de Koningin Wilhelminahaven in Vlaardingen. De start was in oktober 1941 (juiste datum is niet bekend) 's morgens om zes uur. Er was een zeer dichte mist. Men had berekend dat men door goed gebruik te maken van de stroom vroeg genoeg op zee zou kunnen zijn en de motor te starten. Zonder het te merken was men echter op een zandbank vastgelopen. Toen men met een roeiriem wist los te komen was er veel tijd verlopen. Tegen het licht werden botste men tegen een schip op. Naar boven kijkend zagen ze Duitse soldaten. Bij het zien van de militairen riep Barten om te vluchten. Hij deed dat zelf via de groen begroeide balken van een stei-

ger die net boven water uitstaken. (Bij een later onderzoek dacht men te doen te hebben gehad met de "fruitsteiger" in Hoek van Holland).

Barten wist te ontkomen en zou later via het vaste land toch slagen in Engeland te komen. Toen hij daar naar de boot informeerde bleek over deze boot niets bekend te zijn.

De grote vraag is hoe het met de rest van de groep gegaan is. Zijn ze gevlucht of toch op zee gekomen? Als iemand hier informatie over kan geven laat het ons dan weten.

Isaac Bravenboer

Isaac Bravenboer, riviervisser uit (het niet meer bestaande) dorpje Nieuwesluis, toen gelegen aan het kanaal door Voorne in de Gemeente Heenvliet, verkocht aan een groep "Engelandvaarders" een vissersboot.

De groep zou bestaan kunnen hebben uit ongeveer 30 personen, Joden en marine mensen.

Omstreeks mei/juni 1942 zou deze groep vanaf het Zuidlandse veer aan de Haringvliet geprobeerd hebben te vluchten.

De hele groep, Bravenboer inclusief, is gearresteerd.

Bravenboer is op 13 april 1943 in Buchenwald gestorven.

Hoe het geheel is verlopen is een volkomen raadsel.

Wie denkt hier iets van de weten?

Wie helpt mij met het oplossen van de volgende vragen?

Hendricus Simon Cornelis (Hans) Fles, geb. 24 juli 1920 te Leiden, was een verwoed sportvlieger met brevet.

Hij wilde naar Engeland om zich als vlieger te melden.

Bij het zoeken naar medestanders kwam hij in contact met Mozes Brandon Bravo (geb. 23 november 1906 te Amsterdam) kleermaker te Den Haag. Deze gaf te kennen ook naar Engeland te willen. Hij kon voor een boot en een motor zorgen. Hij vroeg aan Hans naar meer mensen te zoeken, vooral uit de vlieg- en de marinewereld.

Brandon woonde in het rijtjeshuis – Watersteeg 10 te Leiden. Daar hoorde de groep (totaal 12 man) dat de boot op een onderstel met wielen compleet met motor voor vertrek, verborgen, klaar stond in de duinen bij Noordwijk.

Men zou in de nacht van 1 op 2 april 1941 vertrekken. Enkele dagen daarvoor, op zaterdagmiddag, was de complete groep (op één na) in het huis van Brandon. Op dat moment stormde de SD binnen en werden ze allemaal gearresteerd. Men vond een pistool in het breimandje van Mevr. Brandon.

Jubileumtentoonstelling over ontsnappingslijnen

april 1995 - september 1995

**Het Verzetsmuseum viert in 1995 zijn tienjarig bestaan met een
jubileumtentoonstelling over ontsnappingslijnen.**

**In de tentoonstelling zal de aandacht gevestigd worden op de internationale
samenwerking van het Belgisch, Frans en Nederlands verzet.**

Getracht wordt concreet een aantal routes stap voor stap te volgen.

Duizenden Nederlanders zijn gedurende de Tweede Wereldoorlog gevlucht voor de nazi-terreur. Al in de eerste oorlogsdagen van mei 1940 probeerden velen te vluchten. Onder hen bevonden zich veel Duitse joden. Later probeerden verzetssamenwerking te ontkomen, die door de Duitsers gezocht werden.

Ook neergestorte piloten en Nederlanders die de strijd tegen nazi-Duitsland vanuit het buitenland voort wilden zetten, trachtten Engeland te bereiken.

Oproep

Het onderzoek voor de tentoonstelling is in volle gang. Er is reeds een aantal boeiende zaken achterhaald, zoals een vouwkanon met mast en zeil, een pop gekleed in Brits pilotenuniform, een aantal foto's en enkele vervalste papieren. We hopen nog meer interessant materiaal op te sporen. Het museum doet derhalve een beroep op de vrienden en vriendinnen. Als u interessant materiaal heeft of iemand kent die materiaal heeft of informatie, neemt u dan contact op met Marloes Davidzon. Zij is op maandag, dinsdag en donderdag in het Verzetsmuseum bereikbaar.

*Verzetsmuseum Amsterdam
Lekstraat 63
1079 EM Amsterdam
Tel. (020) 644 97 97
Fax (020) 642 06 84*

Oversteek van de Pyreneeën.

Tegelijkertijd kwam de laatste man (te laat) naar het huis gelopen. Het was vliegenier Rob Schreiner (later Schreiner Airways). Hij werd opgevangen door een blonde jongen die hij eerder ontmoet had bij de groep. Deze ving de heer Schreiner op met de mededeling dat hij maar beter weg kon gaan, omdat iedereen gearresteerd was en er een wapen gevonden was. De heer Schreiner verdween, overmand met vele vragen.

De grote vraag blijft welke mensen daar gearresteerd werden.

Hans Fles overleed op 27 november 1942 te Oraniënburch. Ook alle anderen zijn niet teruggekeerd.

De kans bestaat dat de volgende personen tot deze groep behoorden:

P. Kooistra - G. Dorenmalen - A. Polak.

Allen zijn in een concentratiekamp omgekomen.

Het verraad, bleek later, was door Mozes Brandon Bravo gepleegd die als V-man in dienst was bij de Sicherheitspolizei.

Jan G. Bruin, Zaandam

OPROEP TOT MEDEWERKING

COSSONAY 1940-1945

Tijdens onze jongste Reünie te Rotterdam werd ik benaderd door de heer Krouwel, echtgenoot van onze gast mevrouw Krouwel-Vlam. Voorzitter van de Stichting 1940-1945.

De heer Krouwel is bezig aan een onderzoek naar de gebeurtenissen in de periode 1940-1945 van het Zwitserse interneringskamp **Cossonay**.

Hij is bezig zoveel mogelijk namen (en zo mogelijk ook adressen) te verzamelen van de Nederlanders die daar destijds waren geïnterneerd en wanneer.

Via deze oproep verzoekt de heer Krouwel aan alle lezers van de **Schakel**, die daar vast gezeten hebben, hun namen en adressen aan hem te willen opgeven, alsmede de namen van hen die daar tegelijkertijd waren geïnterneerd en eventueel nu niet meer in leven zijn. Tevens verzoekt de heer Krouwel hem te berichten of men nog foto's in die tijd in Cossonay genomen, in zijn bezit heeft.

Het adres van de heer Krouwel is: Bronkhorststraat 28, 7555 MK Hengelo.

FMB

VERZETSMUSEUM AMSTERDAM

Tentoonstelling: V = VICTORIE

In 1941 woedde er in alle door Duitsland bezette landen een propaganda-oorlog die draaide om de letter V. Zowel de geallieerden als de Duitsers claimden de V als symbool voor hun overwinning. Vanaf 15 december 1944 tot en met 26 maart 1995 is in het Verzetsmuseum een tentoonstelling te zien over dit onderwerp.

Eind 1940 verscheen in Frankrijk de letter V op muren en plaveisel. De letter stond voor: **victorie**. Het was een uiting van individueel verzet tegen de Duitse bezetter. De BBC nam dit initiatief over en propageerde vanaf 1941 om overal V's op muren en schuttingen te kalken. Vanaf juni 1941 ging de BBC als herkenningstune de V in morse (---) uitzenden, die overeenkwam met de openingsmaten van Beethovens Vijfde Symfonie. De actie werd een succes in heel bezet Europa. V's verschenen op muren en schuttingen; de morse-melodie werd getikt of gefloten.

De Duitsers wisten zich niet goed raad met deze ongrijpbare vorm van passief verzet. Goebbels besloot de V over te nemen om het probleem op te lossen. Binnen korte tijd draaide het Duitse propaganda-apparaat op volle toeren. Het resultaat was een stortvloed van affiches, pamfletten, spandoeken in heel Europa. In Nederland was het onder "**V = Victorie want Deutschland wint op alle fronten**".

Anti-Duitse reacties bleven vervolgens niet uit. De V op de affiches veranderde vaak in een W (Wilhelmina) of OZO (Oranje Zal Overwinnen) werd toegevoegd. Er verschenen pamfletten met "**V = Victorie Deutschland verzuipt op alle fronten**". Ook de geallieerden gaven

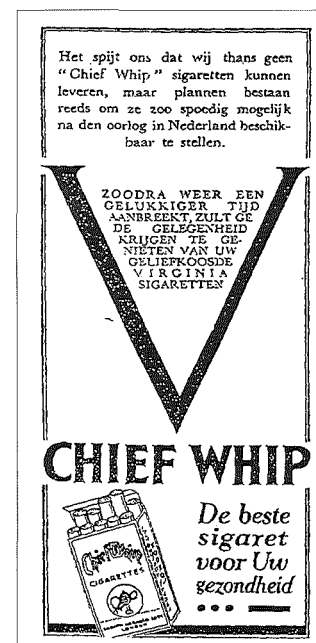

de V niet op als symbool van hun overwinning. In kranten verschenen spotprenten en advertenties met de V in een hoofdrol. En op 31 augustus 1941, Koninginnedag, werden boven Nederland oranje pakjes sigaretten afgeworpen met daarop een V en de tekst "**Nederland zal herrijzen**".

Na de stortvloed van V's in de zomer van 1941 raakte de propagandistische waarde van deze letter toch geneutraliseerd. Tegen het eind van de oorlog maakte de V weer opgang. Als reactie op de propaganda die Duitslands Victoria verkondigde, verscheen in Nederland

in april 1944 een affiche met "**V Deutschland wint op alle fronten. Eén april!**" Met de nederlaag van Duitsland in zicht werd de V meer dan ooit het symbool van de overwinning. Bekendste voorbeeld is Churchill, die tijdens de oorlog, maar ook nog jaren daarna regelmatig twee gespreide vingers van de rechterhand in de lucht stak.

De tentoonstelling toont de V in al z'n verschijningsvormen. Er zijn onder andere Duitse affiches, geallieerd propaganda-materiaal, pamfletten vervaardigd door het verzet en foto's van bekladderde Duitse affiches te zien.

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 12 op de adressenlijst van 1 februari 1992

Overleden:

J.M. Bolle	Den Haag
A.J.M. Raaymakers	Eindhoven
J.F de Roo	Tauranga, Nw Zeeland
W. van der Sluis	Ter Apel

Verhuisd:

J.W. Cuppens	Baljuwstraat 75	1785 SE Den Helder
L.J. Gimbrère	Lusher Close	Sheringham Nr 26 8XS, GB
R.W. de Nie	Rijnauwenstraat 29b	4834 LK Breda
A. van der Padt	Westwijkplein 8	1187 LT Amstelveen

Wij ontvingen De Schakel **onbestelbaar retour** van:

W. Langeraar, Park ter Beuken 25 - Steenweg op Antwerpen 78, 2300 Turnhout (B).

Wie kan ons helpen aan zijn nieuwe adres?

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes Cees Laseurlaan 279
2597 GG Den Haag
Tel. (070) 324 04 47